

Fundația pentru
Dezvoltarea
Societății
Civile

Indexul Sustenabilității Organizațiilor Societății Civile 2020

ROMÂNIA

Partener Local de implementare pentru România:
Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile

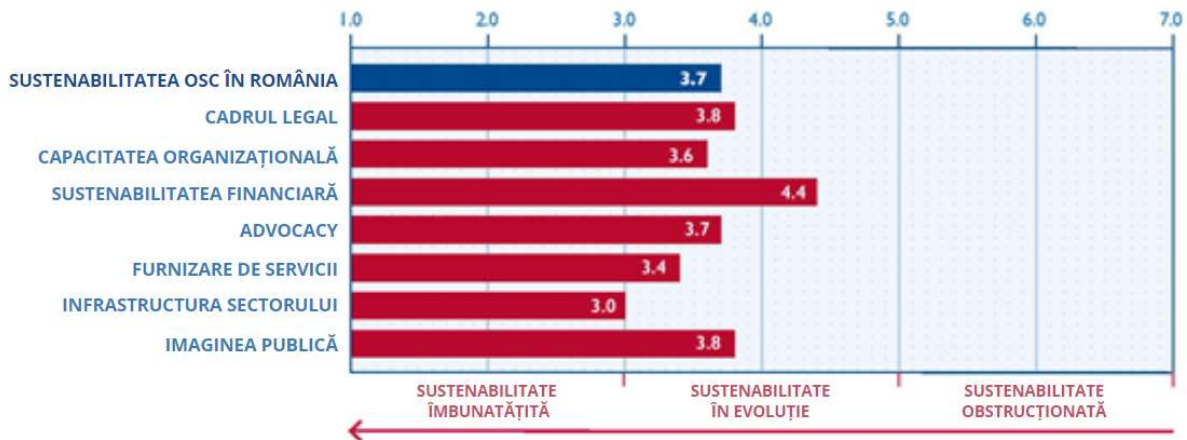

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

ICNL
INTERNATIONAL CENTER
FOR NOT-FOR-PROFIT LAW

fhi360
THE SCIENCE OF IMPROVING LIVES

SUSTENABILITATEA OSC: 3.7

2020 a fost un an intens pentru organizațiile societății civile (OSC) din România ca urmare a schimbărilor din peisajul politic și a declanșării pandemiei de COVID-19. La puțin timp după ce primul caz de COVID-19 a fost raportat în România la final de februarie, au urmat introducerea carantinei și instituirea stării de urgență la nivel național timp de două luni, având ca urmări restricții de circulație și călătorie, închiderea școlilor și a sălilor de spectacole. La mijlocul lunii mai România a început procesul de redeschidere treptată, însă în octombrie o serie de alte restricții au fost aplicate local în funcție de ratele de infectare. Programul de vaccinare a fost lansat la finalul lui decembrie.

Având în vedere aceste circumstanțe, contracția economică a fost inevitabilă. Produsul intern brut (PIB) a scăzut cu 3,9 procente în 2020 în comparație cu 2019. Criza a accentuat și mai tare necesitatea unor schimbări sistemice în sectoare critice precum sănătate, educație, asistență socială și răspuns adecvat la nevoile grupurilor vulnerabile. Guvernul a introdus diverse măsuri pentru a aborda efectele pandemiei, însă a fost deseori criticat pentru reacțiile lente și depinderea dependența în mare măsură de resursele disponibile prin intermediul mecanismelor de sprijin ale Uniunii Europene (UE).

Încă de la începutul crizei provocate de COVID-19 în România, OSC au fost actori vitali în eforturile de ajutorare, intervenind acolo unde capacitatea Guvernului lipsea. OSC au strâns fonduri pentru sistemul de sănătate de la nivel local; au înființat o linie de suport pentru Direcția de Sănătate Publică București; au produs și distribuit măști și echipamente de protecție personalului medical; au mărit capacitatea de testare prin construirea unor spitale modulare și prin achiziționarea echipamentelor de testare și a testelor PCR; au coordonat eforturi la nivel local și național în vederea susținerii celor mai vulnerabile grupuri; și au avut grijă de persoane vârstnice și alte categorii afectate de pandemie.

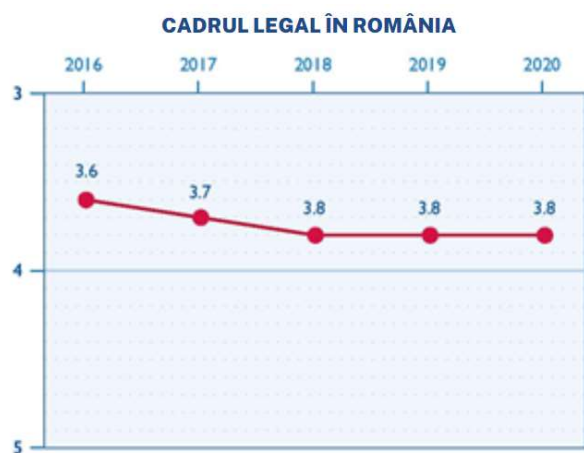
Două runde de alegeri au avut loc în România pe parcursul anului: alegeri locale în septembrie și alegeri parlamentare în decembrie. Alegerile locale inițial planificate pentru iunie, dar amânate din cauza pandemiei, au adus schimbări considerabile în peisajul politic. Nicușor Dan (fost lider OSC care s-a luptat în trecut cu diferite administrații în București) a devenit primarul capitalei României, în timp ce în restul țării mulți alți primari și președinți de consilii județene s-au schimbat. Două luni mai târziu, pe 6 decembrie, 465 noi membri ai parlamentului au fost aleși. Prezența la vot a fost slabă, cu mai puțin de o treime din români care și-au exercitat dreptul la vot. Marea surpriză a fost adusă de un nou partid, AUR - un grup de naționaliști, anti-vacciniști, tradiționaliști, și susținători ai anti-globalizării - care a primit aproape 9% din voturi. Coaliția formată din Partidul Național Liberal, USR (Uniunea Salvați România) și UDMR (partid care reprezintă minoritatea maghiară) a format noua majoritate parlamentară, în timp ce social democrații, care au deținut anterior majoritatea în Parlament, se află acum în opoziție. Având în vedere faptul că scorul României se înscrie la baza categoriei „democrației viciate” din Europa de Est,

conform raportului *Democracy Index 2020*, noua majoritate parlamentară va întâmpina o provocare considerabilă în consolidarea cadrului statului de drept.

În ciuda circumstanțelor dificile din 2020 provocate de pandemie, sustenabilitatea OSC a rămas, în general, stabilă. Ușoare îmbunătățiri au fost înregistrate în ceea ce privește capacitatea organizațională, sustenabilitatea financiară, infrastructura sectorului și imaginea publică. Acestea s-au datorat, în mare parte, mobilizării extraordinare a sectorului în abordarea nevoilor și provocărilor apărute în urma pandemiei de COVID-19.

La începutul lui 2021, Registrul Național al Organizațiilor Neguvernamentale includea un total de 117.510 organizații înregistrate, dintre care 95.972 asociații și 19.335 fundații. Acest lucru înseamnă o creștere de doar 2.962 OSC pentru ultimul an, și aproximativ jumătate din rata de creștere din ultimii doi ani. Deși există posibilitatea ca o parte din OSC înregistrate în 2020 să nu fie înscrise în Registru până în 2021, creșterea lentă poate fi, de asemenea, un efect secundar al pandemiei de COVID-19. Se estimează că doar jumătate din OSC înregistrate sunt active.

CADRUL LEGAL: 3.8

În timp ce au fost făcute câteva schimbări în principala lege care guvernează OSC, cadrul legal general care guvernează operațiunile acestora nu s-a schimbat notabil în 2020.

Simplificarea proceselor de înregistrare și operare a OSC continuă să fie o prioritate. În iulie 2020 Guvernul a inițiat o consultare publică privind modificarea Ordonanței Guvernului 26/2000 (OG 26/2000), care reglementează înființarea și funcționarea OSC, dar procesul s-a încheiat înainte de prima rundă de discuții, fără follow-up.

Printr-o inițiativă separată, Parlamentul a adoptat o nouă lege care amenda câteva dintre prevederile OG 26/2000. Se așteaptă ca o parte dintre aceste modificări să reducă barierele de acces pentru noile

OSC. Spre exemplu, OSC nu mai sunt obligate să autentifice la notariat actele constitutive sau declarațiile privind beneficiarii reali; suma inițială necesară înființării unei organizații a fost redusă semnificativ; și doar un singur act statutar este necesar, în loc de două. Alte prevederi vor facilita funcționarea OSC, spre exemplu, prin anularea necesității de a depune declarații anuale privind beneficiarii reali, solicitată prin legea pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului.

Deși OSC apreciază intențiile noii legi, modificările aduc o serie de dificultăți în implementare. Spre exemplu, nu este prevăzut niciun proces care să permită organizațiilor înființate sub alte regimuri juridice să facă trecerea către înregistrarea ca OSC, lăsând profesioniștilor din domeniul legal prea mult spațiu pentru interpretări. În același timp, noua lege nu atinge aproape deloc subiecte fundamentale necesare în reformarea comprehensivă a înregistrării și modului de funcționare a OSC, inclusiv dacă înființarea unei organizații ar trebui să fie o procedură juridică sau administrativă, care este rolul Registrului Național al Organizațiilor Neguvernamentale versus cel al registrelor ONG-urilor din instanțele judecătorești locale, în ce măsură și sub ce formă OSC pot desfășura activități economice, garanții pentru terți implicați în relații juridice cu OSC, sau echilibrul necesar între creșterea numărului de membri și responsabilitatea și transparența necesare pentru a face asta.

De-a lungul anului, parlamentarii români au revizuit definiția beneficiarilor reali care a fost adoptată în 2019 pentru a se conforma cu directiva UE împotriva spălării banilor și care le-a impus OSC reguli împovărătoare privind conformitatea administrativă. Conform noului vocabular adaptat, beneficiarii reali ai OSC includ fondatorii, membrii, membrii în consiliul director și persoanele cu funcții executive, precum și „persoanele fizice în al căror interes asociația sau fundația a fost constituită”. Cu toate acestea,

exprimarea actuală lasă loc autorităților să utilizeze legislația secundară pentru a decide mai departe cum vor raporta OSC ultima categorie menționată.

OSC pot fi dizolvate doar printr-o procedură juridică. Deși această procedură este de durată și complexă, protejează OSC împotriva dizolvării arbitrare de către o terță parte, precum statul. Organizațiile societății civile își pot exprima criticile aduse statului, dar autoritățile rareori își ajustează comportamentul sau privesc aceste critici drept o oportunitate pentru dialog constructiv.

Operațiunile OSC au fost afectate de restricțiile impuse de guvern în încercările sale de a limita răspândirea virusului COVID-19. Adunările publice și consecvent dreptul la protest au fost interzise pentru o bună parte din 2020, invocându-se măsurile de sănătate publică emise de guvern. Inițial interzis la momentul instituirii stării de urgență în martie 2020, dreptul la adunări publice a fost ignorat în măsurile ulterioare luate de guvern pentru relaxarea restricțiilor, și a fost reinstabilit în septembrie 2020 după cel puțin două scrisori deschise publicate de un grup de OSC. În plus, în 2020 au fost instituite numeroase carantine și restricții de călătorie din și înspre zonele carantinate.

În timpul pandemiei, statul a adoptat o serie de modificări fiscale în sprijinul întreprinderilor mici și mijlocii și a altor angajatori privați, însă OSC nu au beneficiat de acestea. Pe de altă parte însă, termenele limită pentru depunerea situațiilor financiare anuale și a altor rapoarte către stat au fost amânate. Spre exemplu, contribuabililor li s-a permis să depună declarațiile pentru direcționarea către o organizație non-profit a procentului de 3,5 din impozitul datorat până pe 30 iunie 2020, în loc de 15 martie 2020.

Precum în anii anteriori, companiile pot deduce pentru sponsorizări¹ până la 20% din impozitul pe profit datorat sau până la 0,5% din cifra de afaceri anuală, în funcție de care valoare este mai mică. Potrivit unei legi adoptate în noiembrie 2020, impozitul pe venit datorat poate fi utilizat și de un angajator pentru a plăti educația privată a copiilor angajaților săi cu vârsta de până la șase ani. Deși majoritatea furnizorilor de educație privată din România sunt OSC, cel mai probabil această inițiativă va rezulta într-o scădere a volumului sponsorizărilor pentru restul organizațiilor.

Contribuabilii individuali continuă să aibă opțiunea de a direcționa până la 3,5 la sută din impozitul datorat către o OSC, unitate de cult sau bursă privată. Cu toate acestea, veniturile generate prin intermediul schemelor de sprijin financiar ale statului pentru angajații afectați de criza provocată de pandemie nu vor fi eligibile pentru această deducere.

OSC au dreptul să deruleze campanii de strângere de fonduri și să obțină venituri proprii, precum și să concureze pentru obținerea de fonduri publice. OSC, sindicatele și patronatele sunt scutite de impozitul pe venit până la 15,000 EUR din veniturile obținute pe parcursul unui an fiscal sau până la 10% din venitul total scutit de impozit, fiind luată în considerare suma cea mai mică. Veniturile din subvenții și sponsorizări nu sunt impozitate.

Capacitatea OSC de a naviga printr-un sistem legal și așa complicat s-a diminuat în 2020, în timp ce pandemia a condus către o cerere mai mare de consiliere juridică sofisticată. Problemele legale prioritare pe parcursul anului au inclus respectarea Regulamentului general al UE privind protecția datelor (GDPR) și a legislației împotriva spălării banilor, ambele fiind încă neclare majorității OSC, cât și validitatea deciziilor luate prin mijloace de comunicare la distanță de organele de conducere și executive. Disponibilitatea asistenței juridice continuă să fie limitată, iar serviciilor legale pro bono și celor câteva OSC care acoperă aceste zone le este imposibil să satisfacă cererea.

România s-a alăturat celebrării Săptămânii Europene Pro Bono pentru prima dată în 2020. În calitate de membri ai European Pro Bono Alliance, Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile (FDSC) și ACTEDO, în parteneriat cu Federația Organizațiilor Neguvernamentale pentru Servicii Sociale, Salvați Copiii România și Accept România au promovat practicile pro bono prin intermediul unor evenimente online și sesiuni de matchmaking între avocați și OSC. În iulie 2020, Uniunea Națională a Baroului a prezentat un amendament la legea avocaților referitor la serviciile juridice pro bono; amendamentul a fost susținut de optsprezece OSC și a fost dezbătut în cadrul Săptămânii Europene Pro Bono.

¹ În legea românească, termenul de „sponsorizare” se referă la orice transfer financiar dintre o entitate privată către o OSC, în timp ce „donație” se referă la un transfer financiar dinspre o persoană fizică către o OSC.

CAPACITATEA ORGANIZAȚIONALĂ: 3.6

Dincolo de criza provocată de COVID-19 și a efectelor sale socio-economice, capacitatea organizațională a sectorului OSC s-a îmbunătățit ușor în 2020 datorită eforturilor de a-și menține și îmbunătăți sustenabilitatea și competențele. Mai mult, îmbunătățirea capacității organizaționale în următorii ani este privită cu oarecare optimism, întrucât Active Citizens Fund România, un program mare de finanțare dedicat OSC, a început să acorde granturi în anul 2020. Programul face parte din Granturile SEE și Norvegiene 2014 – 2021 și urmărește dezvoltarea pe termen lung a sectorului societății civile cu o alocare financiară totală de 46 milioane EUR până în aprilie 2024.

Experiențele OSC în consolidarea grupului de susținători au fost mixte. Pe de-o parte, OSC au întâmpinat provocări semnificative în ceea ce privește implicarea publicului în activitățile și proiectele lor din cauza pandemiei și a carantinei, care au îngreunat organizarea întâlnirilor comunitare, activităților de comunicare și a altor forme de interacțiune față în față cu publicul, beneficiarii și *stakeholderii*. Pe de altă parte, OSC au putut răspunde cu succes priorităților grupurilor lor țintă și au dezvoltat soluții imediate pentru nevoile generate de pandemie prin intervenții în sistemul medical românesc și prin acordarea sprijinului grupurilor vulnerabile. Conform studiului Băncii Mondiale 2020 Rapid Assessment of Romanian CSOs in the Context of COVID-19, „Răspunsul societății civile s-a dovedit a fi pentru România o resursă importantă în caz de urgență.”

Conform OG 26/2000, toate OSC sunt legal obligate să aibă misiunea și scopul redactate. Cu toate acestea, puține OSC au capacitatea să își organizeze activitatea în cadrul unor strategii clare din cauza mediului financiar instabil care face ca planurile pe termen lung să fie dificil de implementat. Organizațiile puternice dezvoltă planuri strategice și, în consecință, încearcă să dezvolte proiecte, activități și acțiuni în linie cu acestea. OSC mai mici, pe de altă parte, operează mai degrabă ad-hoc, în principal în funcție de oportunitățile de finanțare existente.

La nivelul structurii interne de management a OSC nu au fost schimbări notabile în anul 2020, acest lucru depinzând de gradul de stabilitate al organizației. OSC puternice au consilii directe funcționale, dar care nu sunt întotdeauna implicate în luarea deciziilor, în timp ce în alte OSC rolul membrilor consiliului director nu este clar diferențiat de cel al echipei executive.

Conform World Giving Index 2019, elaborat de Charities Aid Foundation, care conține date agregate din 2010 până în 2018, România se află printre ultimele zece țări în ceea ce privește participarea la activități de voluntariat. Conform sondajului Băncii Mondiale din 2020 în rândul OSC, „există o pondere relativ mare a voluntarilor în OSC de dimensiuni medii, cu aproximativ 30% având între 10 și 50 de voluntari anual de-a lungul ultimilor trei ani. De asemenea, ponderea voluntariatului în organizațiile mici pare să fie în scădere, în timp ce cea din organizațiile mari în creștere, mai multe dintre acestea declarând între 50 și 100 de voluntari în ultimul an comparativ cu anii trecuți.”

Menținerea personalului plătit este o continuă provocare pentru majoritatea OSC. Conform Băncii Mondiale, în 2020 un sfert dintre organizații au raportat faptul că „numărul angajaților sau a colaboratorilor permanenți a scăzut după începerea pandemiei în România. 60% dintre OSC nu au pierdut angajați, în timp ce 7% chiar au înregistrat creșteri de personal.” În general, retenția personalului este influențată de faptul că OSC nu dispun de sisteme eficiente de management a resurselor umane, iar angajații au oportunități limitate în a-și îmbunătăți aptitudinile prin intermediul instruirilor și a programelor de dezvoltare în carieră.

OSC au avut oportunități limitate în ceea ce privește achizițiile de echipamente de înaltă calitate în 2020. Cu toate acestea, ca răspuns la pandemie și carantină, OSC au făcut eforturi considerabile în a-și

Îmbunătăți aptitudinile de social media și comunicare online pentru a rămâne conectați atât în interiorul cât și în afara organizației. OSC, inclusiv cele care în trecut nu foloseau sau aveau acces limitat la tehnologia modernă și la cea a informației și comunicării (TIC), au îmbrățișat platforme precum Zoom, Skype și Microsoft Teams. În plus, unele OSC au început să folosească programe pentru managementul relațiilor cu clienții pentru a ține pasul cu numărul ridicat de donații individuale înregistrate odată cu începutul pandemiei. Mai mult, Google a oferit soluții digitale personalizate pentru a ajuta OSC să își gestioneze activitățile în contextul pandemiei de COVID-19, inclusiv metode și instrumente pentru a spori gradul de conștientizare și strângere de fonduri, colaborarea la distanță, păstrarea productivității și organizarea evenimentelor și a instruirilor.

SUSTENABILITATEA FINANCIARĂ: 4.4

Sustenabilitatea financiară s-a îmbunătățit ușor în 2020, în principal datorită accentuării filantropiei locale și a accesului la surse de finanțare externă. Deși OSC au reușit să mobilizeze rapid suport local, obținând rezultate extraordinare în perioada de vârf a pandemiei, finanțarea publică rămâne limitată. Presiunea de a aborda nevoile imediate din sănătate, social și educație au micșorat capacitatea OSC de a strânge fonduri pentru costuri operaționale sau programe dedicate misiunii lor principale, ori să obțină venituri din vânzare de produse și servicii.

OSC se zbat în a accesa multiple surse de finanțare și a-și diversifica veniturile. Conform unui studiu realizat în 2017 de FDSC, peste 65% dintre organizațiile active nu înregistrează niciun venit sau

au un venit de maxim 10.000 EUR anual. Organizațiile mai mici, din care e formată marea parte a sectorului românesc, se bazează considerabil pe voluntariat și donații individuale, ocazional primind fonduri prin mecanismul de redirecționare a impozitului pe venit sau de la companii și, într-o foarte mică măsură, pe accesarea fondurilor publice (locale sau regionale). Accesul la Fondurile Structurale Europene disponibile în țară este și mai limitat.

Pandemia intervenită în 2020 a permis câtorva dintre OSC agile care au funcționat drept catalizator pentru activități venite ca răspuns la COVID-19 să își diversifice sursele de finanțare prin creșterea veniturilor de la persoane fizice, corporații și comunități locale, inclusiv prin intermediul social media (inclusiv prin Romanian United Fund) și mobilizarea diasporei. Finanțări noi pentru proiecte urgente legate de COVID-19 au fost de asemenea disponibile dinspre actori străini cu prezență națională, precum Black Sea Trust și diferite ambasade, din fonduri pentru răspuns rapid la nivel de UE și internațional, cât și surse locale. Deși importante, aceste noi surse de finanțare au fost limitate ca dimensiune și scop și au avut un impact limitat asupra sustenabilității organizațiilor.

Mobilizarea OSC ca răspuns la criza provocată de COVID-19 a fost una extraordinară. Mii de inițiative au mobilizat voluntari și sprijin nemonetar de la comunități și au colaborat cu și au primit sprijin direct de la companii și profesioniști. Spre exemplu, Asociația Dăruiește Viață a strâns 4 milioane EUR în doar șase săptămâni de la peste 250.000 de indivizi și 600 companii pentru a susține unitățile medicale și a construi un spital modular nou². Salvați Copii România a deschis un Fond de Urgență pentru Spitale care a strâns 1 milion EUR în două luni, plus suport suplimentar pentru a acoperi nevoi educaționale. Crucea Roșie Română a strâns peste 9 milioane EUR în 2020 de la persoane fizice și de la mai mult de 150 de companii.

² După reacțiile venite în primele șase săptămâni, Asociația pentru Relații Comunitare a raportat colectarea a 14 milioane EUR prin intermediul Fondului de Urgență pe care l-a constituit, alături de inițiativele a peste 80 de OSC, inclusiv rețeaua națională de fundații comunitare.

Filantropia corporativă a continuat să se extindă cu noi surse considerabile disponibile pentru OSC pe durata acestui an, printre acestea aflându-se Kaufland, Lidl și Societe Generale. Conform raportului *Dinamica și perspectiva domeniului de CSR în România* (CSR Media și Valoria Business Solutions, 2020), 74% dintre respondenți au raportat că bugetele lor corporative pentru programele de CSR fie au stagnat, fie au crescut ușor, cu educația și sănătatea devenind domeniile cel mai des susținute. Donațiile corporative pentru răspunsul de urgență privind COVID-19 au fost estimate la peste 100 milioane EUR.

Finanțările guvernamentale centrale către sector nu s-au schimbat considerabil în 2020 comparativ cu anii precedenți. Precum în anii trecuți, finanțarea centrală anuală a fost disponibilă pentru organizațiile minorităților naționale, proiecte centrate pe combaterea intoleranței și deservirea comunităților vulnerabile, federații sportive, cultură și tineret. În plus, furnizorii de servicii sociale au avut acces limitat la subvenții, care continuă să fie mai mici decât costul real al furnizării serviciilor către beneficiarii lor finali. Unele programe de finanțare au fost adaptate astfel încât să adreseze efectele COVID-19. OSC au fost incluse în pachetul de ajutor guvernamental care aborda câteva dintre efectele pandemiei, precum șomajul tehnic pentru angajații ale căror contracte de muncă au fost suspendate, prelungirea termenelor limită pentru diferite raportări obligatorii și scutiri de amenzi și/ sau penalități pentru datoriile neplătite la bugetele locale sau de stat. Cu toate acestea, nu au existat programe de susținere pentru OSC și aceste inițiative au avut un impact limitat asupra sectorului ca întreg.

Finanțarea publică locală variază semnificativ în diferite comunități. În 2020 câteva oportunități de finanțare au fost anulate din cauza restricțiilor cauzate de carantină sau a realocării resurselor către alte nevoi.

Fondurile Structurale Europene 2014-2020 și Mecanismul Financiar EEA 2014-2021 au rămas cele mai semnificative surse de finanțare externă pentru OSC în 2020. Romanian-American Foundation se păstrează drept o sursă stabilă și constantă pe termen lung pentru OSC, oferind anual granturi de aproximativ 3,8 milioane USD, incluzând sprijin de urgență. În cadrul Active Citizens Fund doar câteva proiecte de tip răspuns rapid au fost implementate în 2020, în timp ce contractarea pentru prima rundă de apeluri era în desfășurare la începutul lui 2021. În timp ce majoritatea donatorilor au fost flexibili în ceea ce privește implementarea programelor de finanțare aflate în desfășurare, restricțiile de mișcare și adunare au afectat negativ utilizarea eficientă a resurselor și accesul direct al organizațiilor către beneficiarii lor finali.

Sprijinul din partea donatorilor individuali și a grupurilor de susținători a continuat să crească în 2020, cu utilizarea la scară largă a mijloacelor TIC pentru a facilita donațiile sau strângerile de fonduri. Platforma www.donatie.ro, care facilitează campanii prin SMS și debit direct a raportat o creștere de 14,5% în donațiile recurente și una de 49% în ceea ce privește donațiile prin SMS între 2019 și 2020. Platforma peer-to-peer www.galantom.ro a raportat o creștere de 47% în donațiile anuale, care au atins 5,6 milioane RON (aproximativ 1,32 milioane USD) din care au beneficiat 206 OSC și 476 proiecte comunitare. Donațiile necomisionate prin www.bursabinelui.ro au crescut, de asemenea, atingând 800.000 RON (aproximativ 188.500 USD) în 2020. Atât Revolut, cât și Banca Transilvania au introdus opțiuni de donație directă prin intermediul aplicațiilor lor, adăugându-se astfel la deja existentele canale prin care OSC pot primi fonduri, printre care doneaza.pago.ro, MobilPay Wallet, și platforma de comerț online emag.ro. Platforma de crowdfunding prin recompense www.consolid8.ro s-a deschis către antreprenori sociali și industriile creative, în timp ce platforma rohelf.ro a facilitat donațiile către OSC implicate în eforturile din jurul COVID-19. În același timp, restricțiile referitoare la adunări au condus către o scădere a evenimentelor de strângerilor de fonduri. În ciuda succesului impresionant al strângerilor de fonduri pentru eforturile de asistență în pandemie, OSC nu au reușit să țină pasul cu strângerea de fonduri pentru costurile lor operaționale și pentru programele bazate pe misiunea lor principală.

Trei ani după dizolvarea lor printr-o Ordonanță de Urgență a Guvernului, unitățile protejate pentru persoanele cu dizabilități conduse de OSC au fost reintroduse printr-o lege adoptată în august 2020. OSC le este acum permis să înființeze și să conducă unități protejate și să beneficieze de posibilitatea legală ca angajatorii (publici sau privați) care datorează taxa pe dizabilitate să poată utiliza 50% din aceasta pentru a achiziționa bunuri și servicii de la astfel de entități în loc să o plătească către bugetul de stat.

Schemele de finanțare finanțate de UE susțin crearea și dezvoltarea de întreprinderi sociale, deși puține dintre acestea aleg să se înregistreze oficial ca OSC, din cauza procesului îndelungat de înregistrare și a

limitărilor administrative. De asemenea, întreprinderile sociale deja existente beneficiază de susținere insuficientă. În paralel cu contracția economică generală din 2020, veniturile generate din vânzarea produselor și serviciilor a scăzut deopotrivă.

OSC depun situații financiare anuale, care sunt publicate pe site-ul Ministerului Finanțelor. Sistemele de management financiar tind să fie mai consolidate în OSC mari. Sectorul continuă să se confrunte cu o lipsă de expertiză profesională și de personal calificat pentru managementul financiar. Activitatea intensă de strângere de fonduri din 2020 a împins OSC spre a se concentra mai mult asupra transparenței fondurilor atrase și a modului în care ele sunt utilizate. Auditurile financiare independente nu sunt o practică comună printre OSC și, în general, se realizează la solicitarea finanțatorilor.

ADVOCACY: 3.7

Capacitățile și oportunitățile OSC de advocacy nu s-au schimbat notabil în 2020, deși restricțiile determinate de pandemie au redus drastic accesul OSC la factorii de decizie în prima parte a anului. 40 de OSC, inclusiv platforme și asociații profesionale, au solicitat public acces la activitatea comisiilor parlamentare, întrucât procesul legislativ s-a desfășurat într-un stil opac. Relațiile cu autoritățile au fost extrem de slabe în prima parte a anului, apoi s-au îmbunătățit ușor cu câteva succese neașteptate. Iminența atât a alegerilor locale cât și a celor generale a creat un efect dublu: autoritățile locale erau în general reticente în a se angaja în orice dialog cu OSC și își concentraseră eforturile pe alegeri, în timp ce unele ministere și cabinetul primului ministru s-au dovedit a fi mai interesate în a auzi vocea OSC. În martie 2020, spre exemplu, a fost înființat Serviciul Politici de Cooperare cu Mediul Asociațiv ca structură în cadrul Secretariatului General al Guvernului.

Interesul cetățenilor în alte chestiuni în afara COVID-19 a fost de asemenea limitat în prima parte a anului, în timp ce capacitatea scăzută a guvernării, în mod special la nivel local, a pus alte inițiative în așteptare. Declic, una dintre cele mai vizibile organizații de campanii online a raportat faptul că petițiile cu cel mai mare număr de semnături în 2020 s-au concentrat pe reluarea urgentă a producției de vaccin la nivel național (130.258) și testarea prioritară a personalului medical (54.779). Restricțiile asupra adunărilor publice au afectat sever orice formă de organizare cetățenească de-a lungul anului. Numeroase alerte publice lansate de OSC pe www.stareademocratiei.ro au subliniat tratamentul inegal al Guvernului în relație cu adunările publice versus alte forme de adunări; în timp ce Guvernul începea relaxarea măsurilor în alte zone, precum mall-uri și restaurante începând cu luna mai, protestele au fost permise din nou doar din septembrie 2020.

FDSC a elaborat un document de poziție cu o serie de măsuri care să vină în ajutorul OSC și a beneficiarilor acestora pe timpul pandemiei. Documentul, susținut de peste 550 de organizații, a servit drept punct de plecare pentru o masă rotundă cu Prim-ministrul în mai 2020. Această întâlnire a fost urmată de alte întâlniri similare pe teme precum mediu, voluntariat, educație și drepturile copilului. Fără precedent, Premierul a fost de acord să revoce două dintre actele emise de biroul său și să corecteze situațiile pe care OSC le susțineau ca fiind împotriva principiilor democrației participative. Într-un exemplu notabil, 788 OSC au participat la un proces electoral pentru a selecta paisprezece reprezentanți ai OSC în cadrul Comitetului Economic și Social (CES) al României. Prim-ministrul a numit pe cei aleși în CES, cu excepția reprezentantei unui OSC care promovează educația sexuală. După o reacție publică intensă ce a constat în petiții, articole de presă și documente de poziție, premierul și-a reconsiderat decizia, într-un final, în ianuarie 2021.

În martie 2020, decretul prin care a fost adoptată starea de urgență din cauza răspândirii COVID-19 a inclus limitări concrete ale accesului la informații de interes public și a oferit autorităților spațiul pentru a

eluda prevederile legii privind liberul acces la informațiile de interes public (FOIA). Mai mult, Ministerul de Interne a emis o notă către toate prefecturile din țară pentru a se opri din a răspunde la solicitările de informații de interes public despre date locale specifice legate de COVID-19. OSC și jurnaliștii au obiectat prompt la aceste limitări și, mai târziu în an, Expert Forum a lansat o campanie strategică de litigii chemând în instanță fiecare Inspectorat Județean de poliție din țară, din moment ce toate au refuzat să furnizeze informațiile solicitate în temeiul FOIA, susținând că legea nu impune nicio obligație unei autorități sau instituții publice de a prelucra datele brute pe care le colectează și de a le comunica mai departe oricărei părți interesate. FOIA a fost, de asemenea, subiectul a două inițiative legislative în Parlament în 2020. Prima, care ar fi limitat sever accesul la informație, a fost retrasă după reacția puternică a jurnaliștilor și societății civile, inclusiv a Centrului pentru Jurnalism Independent, Active Watch și a Centrului pentru Inovare Publică. Cea de-a doua inițiativă este încă în dezbateri în a doua cameră a Parlamentului.

Agenda publică a fost dominată de subiecte legate de pandemie în 2020; în consecință, acțiunile de advocacy ale OSC s-au concentrat pe măsurile luate de stat - sau lipsa lor - pentru ajutorarea persoanelor aflate în nevoie. OSC furnizoare de servicii - în mod particular cele din domeniul social, medical și educațional - au fost cele mai vizibile în încercările lor de a alerta autoritățile atunci când acțiunile le erau inadecvate. Spre exemplu, după ce au fost inițial ignorate de autorități, principalele platforme din domeniul social, inclusiv Federația Organizațiilor Neguvernamentale pentru Servicii Sociale, Federația Organizațiilor Neguvernamentale „Pentru Copil”, Dizabnet și Caritas s-au întâlnit în mod regulat cu Autoritatea Națională pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții de-a lungul verii lui 2020 pentru a discuta nevoile persoanelor vulnerabile pe care le deservesc.

Autoritățile au ignorat unele dintre grupurile cele mai afectate de pandemie, în ciuda apelurilor OSC. Spre exemplu, Rețeaua pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor (VIF) a alertat autoritățile despre dificultățile și riscurile întâmpinate de femeile victime ale violenței; Centrul pentru Resurse Juridice a vorbit în mod repetat despre problemele cu care se confruntă persoanele cu dizabilități mintale în instituțiile de stat; Grupul Independent de Lucru Împotriva Traficului de Persoane și Migranți a avertizat autoritățile române despre situația îngrijorătoare a victimelor traficului de persoane. Drepturile minorității LGBTI, precum și sănătatea și drepturile sexuale și reproductive au regresat pe măsură ce agenda lor de advocacy progresivă a fost pusă în așteptare; în plus, educația sexuală în școli a fost eliminată din Legea privind protecția și promovarea drepturilor copilului, în ciuda opoziției numeroaselor OSC și fără o dezbateri publică de fond.

În 2020, OSC de mediu au continuat să pledeze pentru a readuce rolul OSC în managementul ariilor protejate, redus considerabil în 2019, și au făcut parte din procesele de consultare pentru Strategia Energetică și Planurile naționale privind energia și clima. Planurile Guvernului privind mediul, energia și schimbările climatice au fost incluse în proiectul Planului Național de Redresare și Reziliență, dar OSC de mediu au contestat abordarea inconsecventă a planurilor și au solicitat consultări publice suplimentare și revizuirii ale acestora.

Precum a fost descris mai sus, prevederile legii OSC referitoare la înregistrare și operațiuni au fost revizuite în 2020. Deși nu a fost o revizuire completă a legii, procesul a fost criticat pentru lipsa sa de transparență și pentru faptul că nu a inclus nici una dintre părțile interesate relevante din partea sectorului OSC.

FURNIZARE DE SERVICII: 3.4

Furnizarea de servicii a OSC nu s-a schimbat considerabil în 2020. OSC au continuat să ofere o paletă largă de servicii, inclusiv asistență socială de bază pentru grupurile marginalizate și vulnerabile. Serviciile oferite de OSC răspund nevoilor grupurilor lor țintă și includ domenii precum educația, bunăstarea socială, mediu, activism civic și educația tinerilor.

Date fiind circumstanțele pandemice, OSC s-au concentrat de-a lungul anului în mod special pe oferirea de suport și servicii în domeniul sănătății publice. Conform datelor culese de Asociația pentru Relații Comunitare, în 2020 OSC „au oferit spitalelor materiale și echipamente în valoare de 14 milioane EUR și au sprijinit mii de persoane vulnerabile din toate județele. Peste 140 de unități medicale au primit sprijinul

organizațiilor neguvernamentale.” Mai mult, aceeași sursă de date arată că datorită ajutorului OSC, „capacitatea de testare a crescut în zone vulnerabile precum Iași, Nădlac, Deva sau Timișoara; cu ajutorul organizațiilor mai mult de 30.000 de teste PCR au ajuns în spitale [...] Capacitatea de a trata pacienții cu COVID-19 s-a îmbunătățit prin amenajarea spitalelor modulare, de asemenea”.

Deși OSC au livrat ajutor și servicii semnificative în domeniul sănătății, cantitatea și calitatea per total a serviciilor oferite de OSC în 2020 a fost afectată de efectele pandemiei, inclusiv din cauza lipsei accesului la zonele geografice insuficient deservite, lipsa de personal și resurse care ar fi putut fi alocate către alte tipuri de servicii pe lângă sănătate, cât și contextul lucrului la distanță. Mai mult, OSC au întâmpinat dificultăți în livrarea anumitor tipuri de servicii din cauza carantinei și a riscului crescut ca echipa să contracteze virusul. În acest context, unele servicii precum cele concentrate pe victimele traficului uman și violenței domestice, persoanele fără adăpost și persoanele cu dizabilități severe pare că au fost mai afectate decât alte tipuri de servicii.

În general, OSC nu pot recupera costurile serviciilor pe care le oferă și nu au capacitatea de a genera venituri prin furnizarea de servicii. Cu toate acestea, într-un număr limitat de cazuri, OSC percep taxe pentru produsele și serviciile precum cele de îngrijire la domiciliu, tratamentul pentru dependență și educația informală sau alternativă pentru copii. Costurile pe care aceste OSC sunt capabile să le încaseze pentru serviciile lor nu acoperă în totalitate costurile intervențiilor lor, necesitând identificarea de surse suplimentare de finanțare.

De-a lungul anului 2020 OSC au continuat să fie parteneri de încredere pentru companiile private în dezvoltarea programelor de responsabilitate socială (CSR). Spre exemplu, Coca-Cola Romania și HBC susțin proiectele concentrate pe protejarea mediului, dezvoltarea comunităților și păstrarea tradițiilor locale, susținerea tinerilor și protejarea surselor de apă, în cooperare cu organizații precum Asociația CSR Nest, Viitor Plus, WWF Romania, Tășuleasa Social, Global Shapers, Social Innovation Solutions și Social Incubator.

Cooperarea dintre Guvern și OSC fluctuează în funcție de contextul socio-politic și guvernul aflat la putere. În timp ce actualul Guvern, ajuns la putere în decembrie 2020, pare deschis la dialog și cooperare cu societatea civilă, este prea devreme pentru a face previziuni despre cum va evolua această relație. În timp ce reprezentanții Guvernului fac uneori declarații pozitive cu privire la rolul OSC în furnizarea de servicii, mesajul nu este constant și nicio măsură concretă nu a însoțit astfel de declarații până în prezent. La nivel local, situația variază de la județ la județ, dar în general autoritățile locale se bazează pe OSC pentru a răspunde nevoilor diferitelor grupuri vulnerabile.

INFRASTRUCTURA SECTORULUI: 3.0

Infrastructura care susține sectorul OSC s-a îmbunătățit ușor în 2020. Un număr mai mare de OSC au avut acces la informații și asistență datorită utilizării sporite a TIC, în timp ce parteneriatele intersectoriale și coalițiile și rețelele ad-hoc au răspuns activ la criza COVID-19 și la schimbarea de guvern. Cu toate acestea, disponibilitatea de asistență și servicii adaptate pentru OSC mai mici și OSC din zonele rurale rămâne insuficientă și inconsecventă.

Numărul de OSC care oferă asistență și suport altor organizații este încă limitat și există o nevoie continuă de servicii specializate pentru capacitatea organizațională a OSC.

Diferite organizații oferă altora suport pe diferite domenii tematice sau arii de expertiză. Spre exemplu, TechSoup și Code for Romania oferă suport în competențe și soluții digitale, Asociația pentru Relații Comunitare e specializată în strângere de fonduri și dezvoltarea comportamentului filantropic, iar Centrul de Resurse pentru participare civică (CeRe) și PACT se concentrează asupra dezvoltării comunitare. Centrul pentru Legislație Nonprofit este specializat pe informare legală și advocacy, Policlinica de Marketing în comunicare și marketing, Impact Hub în spații de coworking și inovare, iar Funky Citizens

în angajament civic și fake news. Fundația Județeană pentru Tineret Timiș (FITT), câteva dintre celelalte federații de tineret județene și Young Initiative se concentrează pe aspecte ce țin de guvernanta și planificare strategică în domeniul tineretului, Pro Vobis servește ca centru de resurse pentru voluntariat, iar Ashoka și Synerb oferă sprijin pentru antreprenoriat social și dezvoltare durabilă. Federații reprezentative în diferite domenii, inclusiv a serviciilor sociale, oferă, de asemenea, informații și suport membrilor lor OSC, dar acest lucru este profund dependent de disponibilitatea resurselor financiare. Aceste organizații câștigă un venit limitat din furnizarea respectivelor servicii; în schimb, majoritatea serviciilor sunt oferite ca parte din programe sau proiecte acoperite prin finanțări de tip grant sau sponsorizare.

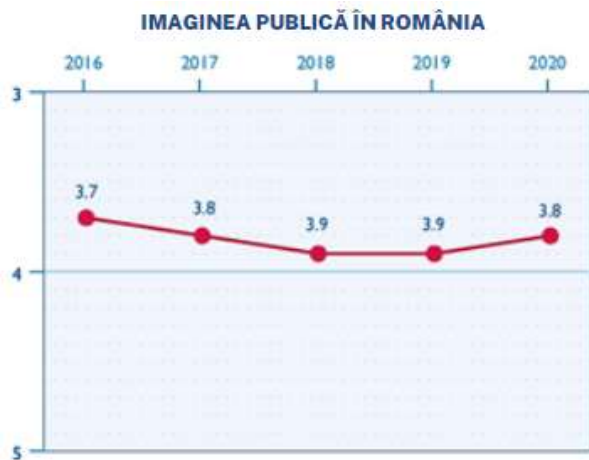
În 2020, schemele de finanțare din cadrul Active Citizens Fund (granturi SEE) au pus la dispoziție resurse semnificative pentru consolidarea capacității și consolidarea infrastructurii sectoriale, dar majoritatea proiectelor vor începe abia în 2021. Programul de finanțare „In stare de bine” susținut de Kaufland România a continuat și a inclus un grup de OSC mai puțin experimentate în procesele sale de consolidare a capacității organizaționale și de transformare.

Organizațiile locale administratoare de finanțări au mobilizat resurse locale și au fost printre primele care au reacționat la nevoile urgente ale comunității generate de pandemie. Nouăsprezece fundații comunitare care acoperă 52% din populație s-au angajat în eforturi intense în 2020. În plus față de inițiativele aflate în continuă desfășurare în domenii precum burse și fonduri pentru educație, fonduri tematice, evenimente sportive filantropice și programe de reziliență comunitară, fundațiile comunitare au organizat peste douăzeci și cinci de campanii legate de COVID care au strâns 2 milioane EUR în șaptesprezece județe.

Numeroasele probleme ale societății aduse pe agenda publică de pandemie au determinat colaborări mai intense la diferite niveluri. În cadrul sectorului, noi coaliții ad-hoc și grupuri informale de OSC au militat pentru probleme legate de drepturile omului, libertatea la adunări publice, accesul la date publice și protecția datelor personale, accesul la educație, sprijin pentru grupurile vulnerabile, mediu, sănătate, trafic uman, educație sexuală și de gen și cultură. OSC au cooperat, de asemenea, cu sectorul de afaceri pentru a răspunde direct nevoilor comunității și sectorului public, inclusiv în ceea ce privește infrastructura de sănătate și educație. OSC au mai format parteneriate cu mass-media și, într-o oarecare măsură, cu organisme guvernamentale la nivel central și local. Spre exemplu, Code4Romania și-a continuat eforturile de a furniza soluții digitale pentru problemele comunității în parteneriat cu Autoritatea pentru Digitalizarea României. Platforme precum AntiCovidTM (în Timișoara) și Moldovasolidara.ro (în partea de nord-est a României) sunt bune exemple de colaborare locală pentru a răspunde crizei; ele facilitează gradul de conștientizare în rândul publicului, și comunicarea și coordonarea între diferiți stakeholderi. La Timișoara, platforma a dezvoltat chiar și un instrument de măsurare a percepțiilor publice asupra priorităților pentru dezvoltarea comunității locale și a facilitat dezbaterile publice despre acestea.

IMAGINEA PUBLICĂ: 3.8

Imaginea publică a sectorului OSC s-a îmbunătățit ușor în 2020 ca urmare a expunerii media sporite și a percepției mai pozitive asupra OSC a sectorului privat, Guvernului și publicului.

OSC s-au bucurat de o expunere media largă în timpul pandemiei. Aproape toate canalele TV și stațiile de radio au derulat sau difuzat campanii ale OSC. De exemplu, în timp ce unele OSC cunoscute, precum Dăruiește Viața și Magic Camp au primit o acoperire mediatică extinsă, altele au fost folosite ca subiecte „emoționante” în diferite emisiuni TV sau buletine de știri fără a oferi informații despre cum să le fie susținute cauzele. Deși dominate de pandemie, unele subiecte de mediu precum poluarea aerului și-au făcut locul în mass-media națională în 2020. Spre exemplu, Asociația

Bankwatch a adus în atenția publicului subiecte precum Pactul Verde și decarbonizarea.

Conform unui studiu realizat de Institutul Român pentru Evaluare și Strategie (IRES) la începutul lui ianuarie 2021, 25% din populația României avea multă sau foarte multă încredere în OSC, un procent mai ridicat decât cel înregistrat de Administrația Prezidențială (22%), Guvern (21%), Parlament (13%) sau partide politice (10%). În același timp, 44% din populație și-a exprimat puțină sau foarte puțină încredere în OSC. Nivelul de încredere în OSC este mai mare în rândul generației tinere: 31% dintre respondenții cu vârste cuprinse între optsprezece și treizeci și cinci de ani exprimă o multă sau foarte multă încredere în OSC.

Rezultatele impresionante ale străngerilor de fonduri desfășurate de OSC în 2020 nu ar fi fost posibile fără sporirea conștientizării și a determinării cetățenilor de a se implica, reflectând astfel creșterea încrederii publice și recunoașterea eforturilor făcute de OSC pentru ajutorarea în timpul pandemiei.

Sectorul de afaceri are o percepție din ce în ce mai pozitivă asupra OSC. Deși datele statistice existente sunt puține, există o percepție generală conform căreia sectorul privat și-a sporit finanțarea și colaborarea cu OSC în contextul pandemiei de COVID-19. Percepția Guvernului asupra OSC de asemenea s-a îmbunătățit. În cea mai mare parte, pandemia a condus la un nivel de cooperare crescut semnificativ și la o imagine îmbunătățită a OSC în rândul instituțiilor guvernamentale. Prim-ministrul și cabinetul său au organizat diferite întâlniri cu OSC. Cu varii ocazii, atât Președintele cât și Prim-ministrul și-au exprimat recunoștința față de eforturile depuse de OSC pe timpul pandemiei, precum și față de timpul, resursele și expertiza investite în comunitățile locale. Cu toate acestea, o excepție notabilă de la această regulă o face o postare pe Facebook a ministrului muncii și protecției sociale prin care sugera faptul că sprijinul comunității, inclusiv cel al OSC, a fost unul slab în timpul pandemiei.

OSC și-au îmbunătățit, de asemenea, abilitățile de comunicare și, în multe cazuri, au devenit mult mai transparente. Multe dintre organizațiile implicate în combaterea pandemiei au publicat prezentări cu privire la sumele colectate și activitățile desfășurate. Multe alte OSC, pe de altă parte, își consideră eforturile de promovare constrânse de capacitatea limitată a personalului. Chiar și așa, multe dintre acestea publică rapoarte anuale pentru a îndeplini cerințele donatorilor.

Social media - în mod special Facebook - a devenit una dintre cele mai puternice unelte folosite de OSC pentru a rămâne în legătură cu audiența lor și pentru a-și împărtăși munca. O mulțime de OSC s-au adaptat rapid la utilizarea diferitelor platforme online sau au început să folosească instrumente online colaborative, permițând astfel ca majoritatea evenimentelor OSC să fie desfășurate în online de-a lungul anului. În plus, Gala Premiilor Participării Publice, organizată de CeRe, a avut loc, în premieră, pe unul dintre cele mai populare posturi de radio din România.

Disclaimer: Opiniile exprimate aici sunt ale experților și cercetătorilor și nu reflectă neapărat poziția USAID sau FHI 360.